

Kontekst polityki

Zgodnie z deklaracją o likwidacji przemocy wobec kobiet ONZ (1993) przemoc wobec kobiet oznacza „wszelki akt przemocy związany z faktem przynależności danej osoby do określonej płci, którego rezultatem jest lub może być fizyczna, seksualna lub psychiczna krzywda lub cierpienie kobiet”. Wszelkie formy przemocy wobec kobiet stanowią poważne pogwałcenie ich praw człowieka oraz ograniczają lub całkowicie pozbawiają kobiety możliwości korzystania z tych praw, tj. podstawowego prawa do życia, bezpieczeństwa, wolności, godności oraz integralności cielesnej i emocjonalnej, a tym samym nie mogą być ignorowane przez władze.

Rada Unii Europejskiej przyjęła trzy zestawy konkluzji:

- w 2010 r. podkreśliła potrzebę skuteczniejszego gromadzenia danych dotyczących rozpowszechnienia przemocy wobec kobiet i dziewcząt,
- w 2012 r. wezwała państwa członkowskie, by „dopilnowały, aby istniała wystarczająca podaż usług wsparcia dla ofiar przemocy i by przy ich świadczeniu stosowano perspektywę równouprawnienia płci”, a także wezwała/zwróciła się do Komisji o rozważenie dodatkowych instrumentów prawnych oraz opracowanie europejskiej strategii zwalczania przemocy ze względu na płeć,
- w 2014 r. wezwała państwa członkowskie do podjęcia działań w celu zwalczania zjawiska niezgłaszania przypadków przemocy, poprawy dostępu do usług oraz zapewnienia właściwego i trwałego finansowania walki z przemocą ze względu na płeć i z okaleczaniem żeńskich narządów płciowych.

W dyrektywie ustanawiającej wspólne normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw (dyrektywa 2012/29/UE):

uznaje się przemoc wobec kobiet za przemoc na tle płciowym oraz podkreśla się zapotrzebowanie na specjalistyczne usługi dla szczególnie zagrożonych grup ofiar, takich jak kobiety, które padły ofiarą przemocy seksualnej.

W dyrektywie w sprawie europejskiego nakazu ochrony w obszarze prawa administracyjnego, cywilnego i karnego:

zapewniono możliwość uznawania w całej UE zakazu zbliżenia się i nakazu ochrony wydanego w jednym państwie członkowskich; kobiety, które doznały przemocy domowej, w przypadku wyjazdu lub przeprowadzki są chronione wszędzie na terenie UE.

Rozporządzenie (UE) nr 606/2013 w sprawie wzajemnego uznawania środków ochrony w sprawach cywilnych Komisja Europejska:

- finansuje liczne programy europejskie służące zwalczaniu przemocy wobec kobiet w ramach programów Daphne III i PROGRESS oraz kontynuuje program „Prawa, równość i obywatelstwo”, uzupełniany przez środki programu „Sprawiedliwość”,
- za priorytetowy obszar strategii na rzecz równości kobiet i mężczyzn 2010–2015 przyjęła godność, integralność i eliminację przemocy uwarunkowanej płcią,
- w 2013 r. ogłosiła komunikat dotyczący polityki w kwestii eliminacji okaleczania żeńskich narządów płciowych, zapowiedziała serię działań oraz wezwała do podjęcia konkretnych środków w państwach członkowskich.

Cele strategiczne pekińskiej platformy działania i wskaźniki na szczeblu UE

- D.1.** Podejmowanie zintegrowanych środków w celu przeciwdziałania i eliminacji przemocy wobec kobiet.
- D.2.** Analizowanie przyczyn i skutków przemocy wobec kobiet oraz skuteczności środków zapobiegawczych.
- D.3.** Eliminacja handlu kobietami i pomoc ofiarom przemocy związanej z prostytutką i handlem ludźmi.

Rada UE przyjęła zestaw wskaźników dla tego obszaru zaproponowanych przez prezydentkę hiszpańską i prezydentkę duńską w 2002 r. oraz przez prezydentkę irlandzką w 2004 r. W 2012 r. prezydentka cypryjska dokonała przeglądu wskaźnika dotyczącego wsparcia dla ofiar. Obszar ten obejmuje obecnie 10 wskaźników, dotyczących głównie przemocy domowej wobec kobiet i/lub przemocy ze strony partnera, a także molestowania seksualnego w miejscu pracy.

Aktualne dane i informacje publikowane są przez Europejski Instytut ds. Równości Kobiet i Mężczyzn w bazie danych „Women and men in the EU – facts and figures” (Kobiety i mężczyźni w UE – fakty i liczby) pod adresem <http://eige.europa.eu/content/women-and-men-in-the-eu-facts-and-figures>

Ustalenia na podstawie danych z UE

Państwa członkowskie coraz częściej priorytetowo traktują problem przemocy ze względu na płeć

Od czasu ostatniego ogólnego przeglądu pekińskiej platformy działania w UE państwa członkowskie osiągnęły istotne postępy w tym obszarze, przyjmując nowe ustawodawstwo oraz opracowując i wdrażając nowe środki dotyczące różnych form przemocy. W szeregu państw członkowskich podjęto działania w celu wprowadzenia do prawa karnego definicji przemocy domowej i przemocy w bliskich związkach (ze strony partnera) ze względu na płeć.

W ciągu ostatnich pięciu lat w UE panował jednoznaczny konsensus w kwestii przyjęcia i wdrożenia krajowych planów działania na rzecz eliminacji przemocy wobec kobiet i w większości państw członkowskich plany takie zostały przyjęte. Większość planów i strategii krajowych dotyczy przemocy domowej, a także innych form przemocy, takich jak przemoc fizyczna, przemoc seksualna, przemoc psychiczna, nękanie, okaleczanie żeńskich narządów płciowych, kobietobójstwo i molestowanie seksualne w miejscu pracy.

Niedostateczny poziom specjalistycznego wsparcia dla kobiet, które doświadczyły przemocy

Usługi wsparcia dla kobiet nie tylko zapewniają indywidualną pomoc, ale odgrywają też istotną rolę w podnoszeniu świadomości i zmianie postaw społecznych. W 2012 r. 17 państw członkowskich uruchomiło krajowy telefon zaufania dla kobiet, a w 25 państwach członkowskich otwarto specjalistyczne schroniska dla kobiet.

Wraz z powstaniem nowych schronisk w całej UE w latach 2012–2013 odnotowano pozytywne zmiany. Z niemal wszystkich sprawozdań CEDAW wynika jednak, że finansowanie specjalistycznych usług wsparcia dla kobiet jest ograniczone, niewystarczające lub nietrwałe. W UE wciąż brakuje niezwykle istotnego finansowania zapewniającego wysoki poziom i trwałość usług wsparcia dla kobiet.

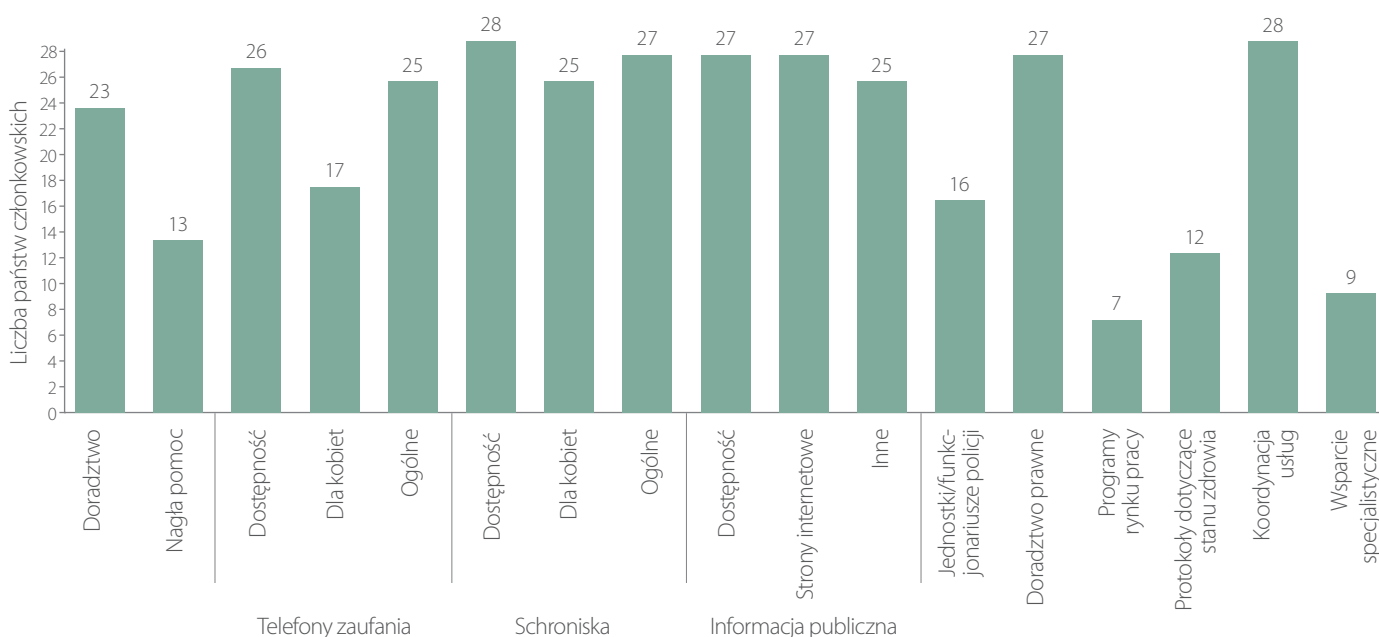
Systemy opieki zdrowotnej w coraz większym stopniu uwzględniają aspekt przemocy wobec kobiet

W ciągu ostatnich pięciu lat coraz szerzej uznawano konieczność zapewnienia skutecznej reakcji systemu opieki zdrowotnej na problem przemocy wobec kobiet. Potwierdziło ją również badanie Agencji Praw Podstawowych (FRA), z którego wynika, że większość kobiet, które doświadczyły przemocy, w pierwszej kolejności szuka pomocy w sektorze opieki zdrowotnej. Oprócz prowadzenia szkoleń istotne znaczenie dla sektora służby zdrowia mają wytyczne i protokoły określające zasady opieki nad ofiarami przemocy. Aby to umożliwić, musi istnieć trwale funkcjonujące centrum ds. usług dla kobiet będących ofiarami przemocy. Obecnie protokoły takie posiada jedynie 12 państw członkowskich.

Państwa członkowskie wspierają prace służące poprawie dostępności, jakości i porównywalności danych dotyczących przemocy wobec kobiet

W latach 2000–2014 każde z państw członkowskich UE przeprowadziło co najmniej jedno badanie dotyczące występowania przemocy wobec kobiet. Źródła danych administracyjnych na temat różnych form przemocy wobec kobiet najczęściej udostępniane są przez policję, a w dalszej kolejności przez wymiar sprawiedliwości (statystyki sądowe)

SPECJALISTYCZNE USŁUGI DLA KOBIEĆ BĘDĄCYCH OFIARAMI PRZEMOCY W UE-28 WG RODZAJU USŁUG, 2012 R.

Źródło: EIGE, Przemoc wobec kobiet. Wsparcie dla ofiar, 2012.

i inne sektory (służba zdrowia, służby socjalne).

Ważnym etapem w kwestii oszacowania występowania przemocy wobec kobiet w UE były wyniki ogólnounijnego badania na ten temat opublikowane przez FRA w 2014 r. Z badania tego wynika, że jedna trzecia kobiet w UE – tj. 62 mln – od momentu ukończenia 15 roku życia doświadczyła jakiejś formy przemocy fizycznej lub seksualnej. Po 15 roku życia jedna na 10 kobiet doznała jakiejś formy przemocy seksualnej, a jedna na 20 kobiet została zgwałcona.

Coraz większe uznanie zyskują programy dla sprawców

Konwencja stambulska (art. 16) wymaga tworzenia programów dla sprawców przemocy wobec kobiet mających uczyć ich nieagresywnego zachowania w relacjach międzyludzkich po to, aby zapobiegać kolejnym, przypadkom przemocy

i zmieniać schematy agresywnych zachowań. Programy dla sprawców są dostępne w większości państw członkowskich; w głównej mierze dotyczą one opieki, doradztwa i leczenia psychologicznego lub psychiatrycznego.

Zwiększa się dostępność szkoleń dla specjalistów

W celu zapewnienia skutecznego wsparcia dla ofiar i wdrożenia istniejących środków konieczne jest włączenie problematyki przemocy wobec kobiet do programów podstawowych szkoleń dla specjalistów oraz opracowanie przejrzystej polityki i wytycznych w tym zakresie. Choć znaczenie szkoleń uznają większość państw członkowskich, niewiele z nich finansuje tego typu systematyczne działania w tym obszarze. Znaczna część szkoleń organizowana jest przez organizacje pozarządowe, niekiedy bez jakichkolwiek środków finansowych na taką działalność.

Ustalenia EIGE w ramach prac dotyczących dobrych praktyk

Specjalistyczne szkolenie w zakresie przemocy w rodzinie dla przyszłych członków sił policyjnych Wielkiego Księstwa – Luksemburg

W 2003 r. Luksemburg przyjął ustawę o przemocy w rodzinie, która zawiera przepisy dotyczące eksmisji sprawców przemocy domowej z domu rodzinnego. Na mocy ustawy utworzono również Komitet Współpracy profesjonalistów zajmujących się zwalczaniem przemocy, który skupia zainteresowane strony (ministerstwa, sądy, policję i organizacje pozarządowe zajmujące się problemem przemocy w rodzinie). Następnym krokiem podjętym przez organizacje pozarządowe i policję Wielkiego Księstwa było opracowanie specjalnego modułu szkoleniowego stanowiącego część szkolenia podstawowego dla wszystkich nowych funkcjonariuszy, które przeprowadzono również wśród policjantów z dłuższym stażem. Uzupełnienie tych działań stanowiły narzędzia szkoleniowe, takie jak wytyczne dotyczące pisania raportu składanego do prokuratury i karty informacyjnej dla ofiar i sprawców. W 2004 r. przeprowadzono 36 tygodniowych sesji szkoleniowych w grupach od 20 do 30 uczestników (w sumie tysiąc funkcjonariuszy policji). Od tego czasu corocznie organizuje się regularne szkolenia dla 60 członków personelu policyjnego.

Szkolenie CAADA IDVA — Wielka Brytania

Organizacja Skoordynowane Działanie Przeciwko Przemocy Domowej (CAADA) opracowała szkolenie mające na celu podniesienie kwalifikacji zawodowych niezależnych doradców ds. przemocy domowej (IDVAs) pracujących z ofiarami narażonymi na największe ryzyko doznania krzywdy. Szkolenie to zostało zatwierdzone przez brytyjskie Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i akredytowane przez Open College Network (OCN) na poziomie 3. Składa się pięciu bloków prowadzonych w formie stacjonarnej trwających łącznie 14 dni, dając profesjonalistom możliwość rozwoju zestawu istotnych umiejętności („IDVA toolkit”), takich jak rozmowa motywacyjna, zastosowanie etapów zmian, aktywne słuchanie, asertywność, negocjacje i modelowanie społeczne. Od 2005 r. CAADA wyszkoliła ponad 1,7 tys. niezależnych doradców, wyposażając ich w umiejętności mające na celu zapewnienie większego bezpieczeństwa ofiarom przemocy i ich dzieciom. Spośród 2,5 tys. przypadków ofiar analizowanych w raporcie CAADA z 2012r. pt. „Miejsce większego bezpieczeństwa”, 63% ofiar poinformowało, że przemoc ustała po interwencji w IDVA, a 71% ofiar uznało, że poczuły się bezpieczniej. Największy spadek odnotowano w sprawie wykorzystywania seksualnego. Wśród ofiar odnotowano również poprawę samopoczucia po interwencji w IDVA: 69% stwierdziło, że poprawiła się jakość ich życia, a 77% wiedziało już, w jaki sposób uzyskać dostęp do wsparcia w przyszłości.

POSTĘPY I TRUDNOŚCI W OBSZARZE D: PRZEMOC WOBEC KOBIEC

POSTĘPY

- W ciągu ostatnich kilku lat zwiększyła się rozpoznawalność przemocy wobec kobiet.
- Dostępne są nowe wyniki badań i dane na temat przemocy wobec kobiet.
- Państwa członkowskie podjęły działania w celu wzmocnienia ustawodawczych i instytucjonalnych ram zwalczania przemocy wobec kobiet.
- Dotychczasowe środki i działania mogą być rozwijane i ulepszone w celu zwalczania przemocy wobec kobiet w całej UE zgodnie z przyjętymi normami minimalnymi.

TRUDNOŚCI

- Przemoc wobec kobiet ma charakter wielkoskalowy i złożony – jej zwalczanie wymaga znacznej woli politycznej i finansowania.
- Ze sprawozdań CEDAW wynika, że zmniejszył się poziom finansowania specjalistycznych usług dla kobiet.
- Poziom specjalistycznego wsparcia dla kobiet, które doświadczyły przemocy, jest wciąż niewystarczający.

Kierunki przyszłych działań UE

- Należy zapewnić znaczną wolę polityczną i finansowanie w celu rozwijania dotychczasowych środków i działań służących zwalczaniu przemocy wobec kobiet oraz ulepszania tych środków w sposób zapewniający realizację norm minimalnych w zakresie wsparcia dla ofiar przemocy we wszystkich państwach członkowskich.
- Kluczowe znaczenie dla procesów monitorowania i wdrażania dotyczących przemocy wobec kobiet ma gromadzenie danych odnoszących się do częstości występowania i danych administracyjnych o odpowiedniej jakości.
- Zwalczanie bezpośrednich form przemocy wobec kobiet powinno odbywać się z uwzględnieniem norm, postaw i stereotypów (prowadzących do pośrednich form przemocy), które leżą u podstaw przemocy wobec kobiet i nierówności płci.
- Warunkiem skuteczności zwalczania przemocy wobec kobiet jest udział i zaangażowanie mężczyzn. Biorąc pod uwagę, że główną przyczyną przemocy ze względu na płeć jest kultura patriarcalna, hegemoniczna męskość pod różnymi postaciami oraz normy związane z płcią, walka z tego typu przemocą wymaga zaangażowania mężczyzn oraz poddanie ww. przyczyn krytycznej ocenie.

MISSING TRANSLATIONS

Europäisches Institut für Gleichstellungsfragen (EIGE)

Das Europäische Institut für Gleichstellungsfragen (EIGE) ist das EU-Kompetenzzentrum für Gleichstellungsfragen. Das EIGE unterstützt politische Entscheidungsträger und alle relevanten Einrichtungen in ihren Bemühungen zur Verwirklichung der Gleichstellung von Frauen und Männern in Europa und darüber hinaus, indem es spezifisches Fachwissen sowie verlässliche und vergleichbare Daten zur Gleichstellung in Europa bereitstellt.

Weitere Informationen: <http://eige.europa.eu>

Das Ressourcen- und Dokumentationszentrum (RDC) des Europäischen Instituts für Gleichstellungsfragen (EIGE) ist ein innovatives und praktisches Instrument, das dabei hilft, wichtige Ressourcen zur Geschlechtergleichstellung zu finden, den Austausch von Wissen unter den an der Gleichstellungspolitik und -praxis interessierten Personen erleichtert und einen Online-Bereich für Diskussionen und Debatten bietet.

Weitere Informationen: <http://eige.europa.eu/content/rdc>

Kontakt:

Europäisches Institut für Gleichstellungsfragen
Gedimino pr. 16, LT-01103 Vilnius, LITAUEN
Tel. +370 521574-44/00

facebook.com/eige.europa.eu

twitter.com/eurogender

youtube.com/eurogender

<https://eurogender.eige.europa.eu>

ISBN 978-92-9493-273-0

doi:10.2839/6993

MH-04-15-022-PL-N